

על הפרק

התיכנון

לכל הדעות תיכנון הוא דבר הכרחי וטוב, בפרט בענף רגיש כענף החלב, שהספקתו לשווקים, לפי אופייה, אינה אחידה ואינה מחולקת שווה בכל חודשי השנה. אולם מה שקרה לתיכנון שלנו אין לו שם אחר אלא אנדרלמוסיה ובלבול מוח לייצרני החלב.

התיכנון של משק החלב במדינת ישראל עבר כמה וכמה גלגולים בהתאם ל"הלכי-הרוח" של מעצבי המדיניות החקלאית.

לפני כשלוש שנים התבשרנו סוף סוף על תקופת תיכנון לחמש שנים שצריכה היתה להסתיים בשנת תשכ"ד כשהשיווק יגיע ל-315 מיליון ליטר חלב.

לא נקבעו משום מה מיכסות ייצור לכל אחת מחמש השנים. טבעי היה שכל משק וכל כפר עשה מאמצים להגיע למיכסתו הסופית מוקדם ככל האפשר; התוצאות ידועות ואין כל צורך לחזור כאן על הפרשה כולה.

בחודשי הקיץ של שנת תשכ"ב, כאשר מוסדות השיווק עמדו, כתוצאה מהתיכנון הבלתי מוצלח, בפני כמויות חלב ששיווקן הביא לתוצאות הרסניות, הוזעקו שוב מוסדות התיכנון וקבעו מיכסות ייצור לשנת תשכ"ג, שהתבססו על כוח הקליטה של השוק. ברור לכל אחד, הבקי בדרכי הייצור של החלב, שמיכסות ייצור חדשיות הן דבר בלתי אפשרי בהחלט; אף זה שניתן להיעשות היה טעון הכנה וזמן מספיק לשם מניעת אנדרלמוסיה מוחלטת בהספקת החלב לשווקים ומניעת הפסדים גדולים מהייצרנים. מה שנעשה אצלנו, היה ההיפך הגמור ממה שצריך היה להיעשות: במקום תיכנון שנתי בא מיד תיכנון חודשי, וזה — לאחר שמספר די גדול של ייצרנים, כבר בשנת תשכ"ב, הגיע למיכסת

תשכ"ד, ואף היו ייצרנים שעברו עליה.

מועצת החלב גם לקחה לעצמה את הרשות להטיל קנסות קטלניים על המשקים שלא יצליחו בשום אופן ופנים להתאים את עצמם לגזירות החדשות; והתוצאות לא אחרו לבוא: בחודשי אפריל, מאי, יוני אנו עדים לירידה תלולה בהספקת החלב למחלבות — במחלבות הפרטיות כדי 8% לעומת שנת תשכ"ב, ובמחלבות "תנובה" כדי 4% בהשוואה לשנת תשכ"ב. וכך אנו עדים לכך שבתשעת החודשים אוקטובר—יוני יצאו 15,000 פרות ממסגרת הייצור, וכתוצאה מזה ייאצו המחלבות לחזור ולהשתמש באבקת חלב לייצור גבינות, למען מניעת מחסור במוצריים אלו.

כן אנו עדים לתופעה, שאין לה הסבר, שבחודש יוני טרם הודיעו לייצרנים את מיכסותיהם לשנת תשכ"ד, במקום זה עדיין מתווכחים בחוגי המתכננים על הכמות הכללית לשנת תשכ"ד; ולמרות ההחלטות והדרישות לקיום ההספקה לשווקים בגבולות 285 מיליון ליטר, בהתאם לדרישת המועצה לשיווק חלב, דרישת מועצת מרכז "תנובה" והחלטת המרכז החקלאי, הופיע, להפתעת כל המוסדות הנ"ל, דווקא מנהל המחלקה להתישבות של הסוכנות היהודית בדרישה להקטין את הכמות הנ"ל. נראה לנו שהחריצפולד ביטא בצורה ברורה ביותר את תביעת הייצרנים, בהכריוו שהגיעה השעה לחדול אחת ולתמיד מבלבל את החקלאים בתכניות חדשות, ולקבוע אחת ולתמיד שאנו לא נוותר על כוח הקליטה של השוק, כי בנפשנו הדבר הזה.

מחיר החלב לייצרן

כמעט שנתיים עברו מאז הורכבה ועדה לקביעת מחיר החלב לייצרן. הוועדה שעבדה שנה וחצי טרם פירסמה את התוצאות; אנו,

רחוקים מלספק את תביעת הייצרנים. והנה התברר שגם החלטותיה קוצצו באופן אכזרי ע"י ועדת השרים הכלכליים. מועצת ההתאחדות החדשה שהתאספה בימים אלו החליטה פה אחד לדחות את הצעות השרים הכלכליים ולתבוע קיום הצעותיה של ועדת גולומב.

בהתאם למה שבוטא ע"י כל חברי המרכז החקלאי בישיבתו מיום 13 ביוני ש. ז. הגיע הזמן להכניס בהירות וסדר בענף חשוב זה, שהוא אחד הענפים הבריאים ביותר במשק החקלאי; הכוונה לתיכנון לגבי המחיר שיקבל הייצרן, וכן לגבי ההורדה ההדרגתית של הסובסידיה הקטלנית, המוליכה את הענף לקראת אסון.

תשלום פיצויים לפרות מיותרות

יחד עם קביעת מיכסת השיווק לשנת תשכ"ג הובטח ע"י האוצר שפיצויים ישולמו לייצרנים עבור פרות שהם ייאלצו לשחוט מעל למיכסת השחיטה הנורמאלית. מאז — עברו תשעה חודשים; מעולם לא התלהבנו לשחיטת "פרות מיר תרות", שעלו בדמים, תרתי-משמע, לחקלאי; כל אחד, הקרוב למשק החלב, יודע משמעותה של שחיטת פרה שעלתה לחקלאי 1500 ל"י וקבלת תמורה של 1000 ל"י עבורה. אולם, מאחר שהוחלט כן והובטחו פיצויים, ואמנם נשחטו כ-4000 פרות מעל למיכסת השחיטה הרגילה, לא יתכן שהחקלאי שעשה את אשר נדרש לעשות יצטרך לחכות חודשים לקבלת הפיצויים המגיעים לו; אין זה מוסיף כבוד למוסדות שהכריזו פעם ופעמיים על תשלום הפיצויים. יש לסיים את הוויכוח בנידון בכל ההקדם.

אנשי מדע מאוניברסיטת ויסקונסין (ארה"ב) טוענים שהפרות מגלות את החלבון שבתפריט המזון ביתר יעילות, כשארוחותיהן במשך היממה מרובות יותר. אין בכוחן של הפרות לאגור חלבון, ואם אובסים אותן במנות גדושות פעם ביום או רק פעמיים, עלולות הן לאבד חלק ניכר מהחלבון בשתן; כשהן ניוזנות במנות קטנות יותר ולעתים תכופות יותר, יש באפשרותן לנצל באופן יעיל כמויות גדולות יותר של חלבון.

מומחים לבקר חלב ממליצים לבדוק את הפרות מדי שבועיים לפחות כדי לוודא אם אין הן גזעיות במכת הכינים. חלקי הגוף שיש לבדוק במיוחד הם — הגב, המפרקת ושורש הזנב, כי בהם רגילים הכינים "להתקהל".

למעשה, לא השלמנו כל עיקר עם הרכב הוועדה ודרכי עבודתה.

הוועדה קבעה לעצמה משום מה כמוצא לעבור דתה את המשק המצטיין ואת התנובה של 5000 ליטר חלב בממוצע לפרה, אם כי ידוע היטב ש- $\frac{2}{3}$ מהייצרנים, תנובת פרותיהם אינה עולה על 3,800 ליטר, והממוצע הארצי איננו עולה על 4,400 ליטר.

במקום זה אנו עדים לפירסומים, הרדפים אחד את השני, ובהם מדובר על סובסידיה של 34 מיליון לירות למשק החלב.

כמעט ושוכחים איך הכניסו את ייצרני החלב למיטת סדום זו ששמה סובסידיה. מאז ומתמיד הצבענו על הסכנה הגדולה לייצרני החלב בסובסידיה שממדיה הגיעו לכדי שליש מכל הפדיון עבור חלב.

בהזדמנויות שונות הוסבר לנו מהי חשיבות הסובסידיה לגבי אינדקס יוקר החיים. איש לא הטיל ספק בכך שהייצרן צריך ויכול לשלם יותר עבור מצרך חיוני זה; נכנענו בליט בריחה. והנה הגענו לכך שכמעט ושוכחים את מטרת הסובסידיה, ובמקום זה מדברים על העול הכבד המוטל על האוצר בהקצבת סכומים עצומים כאלו למשק החלב, וזאת — למרות ההחלטות והתביעות של המרכז החקלאי ומוסדות "תנובה" להטיל בהדרגה חלק מהסובסידיה על שכם הצרכן.

חודשים מספר עבדה ועדה בראשותו של הח' דוד גולומב, תוך הסכמה וידיעה ברורה ומפורשת שהחלטותיה תחייבנה את הממשלה. הוועדה הגישה את החלטותיה, וסיכומיה היו